

Juryrapport Evert Paul Veltkampprijs 2026

De jury van de Evert Paul Veltkampprijs stond voor een eerbiedwaardige taak. De prijs wordt namelijk voor het eerst uitgereikt, dus de invulling lag nog vrijwel geheel braak. Ons werd slechts gevraagd een prijs uit te reiken aan het beste boek over boekgeschiedenis uit de afgelopen vijf jaar. De jury, die bestond uit Steven Van Impe (Antwerpen), Suzan Folkerts (Deventer) en Lisa Kuitert (Amsterdam, voorzitter) besloot tot een verdere inperking van de reikwijdte van de prijs. Zo stelden we vast dat het boek in het Nederlands gepubliceerd zou moeten zijn, en ook over de boekgeschiedenis van de Lage Landen zou moeten gaan, geschreven voor een breed publiek. We kwamen vanuit 125 titels tot een longlist van 27 titels, met prachtige studies over atlanten en kaarten, drukkers en uitgevers, over pornografie, kookboeken of ex libris. Er waren veel verschillende thema's en onderwerpen die de afgelopen vijf jaar op meesterlijke wijze in boekvorm onder de aandacht zijn gebracht.

Het terugbrengen tot een shortlist van zes was al een monsterklus. Er moesten heel wat geliefde boeken en onderwerpen afvallen. De diversiteit van de juryleden – elk met hun eigen specialisme – maakte dat elk type boek een kans maakte. De zes boeken uit de shortlist hebben elk hun onbetwiste kwaliteit en zijn alle heel verschillend. Alvorens de winnaar bekend te maken, loopt de jury graag de genomineerden met u langs, omdat elk van hen het verdient om nadrukkelijk in de lucht gestoken te worden.

Te beginnen met *Boek van troost boek van Hoop: Middeleeuwse getijdenboeken en hun lezers*, samengesteld door Evelien Hauwaerts en Emma De Nil en uitgegeven door Hannibal Books. Dit boek gaat over middeleeuwse getijdenboeken, maar dan op een manier die je niet vaak treft. Hier geen diepgravende analyse van één enkel getijdenboek of een kunsthistorische analyse van de miniaturen, maar een breed uitwaaierende verzameling van deelaspecten die met getijdenboeken als genre te maken heeft. Zo behandelt het boek de inhoud, gebruikssporen, de makers, de lezers, de brillen waarmee die lezers de getijdenboeken konden lezen, het licht dat ze daarbij nodig hadden. En nog zo meer details die je gemakkelijk over het hoofd zou kunnen zien. Het boek is prachtig geïllustreerd, met haarscherpe foto's van getijdenboeken die rusten in de handen van eigentijdse lezers. Soms handen met tatoeages en al.

Dan *De lezende mens. De betekenis van het boek voor ons bestaan* van Ruud Hisgen en Adriaan van der Weel, een uitgave van Atlas/Contact. Dit is een boek dat als een soort bijbel kan dienen voor al die mensen die het boek aan het hart gaat – of liever gezegd het lezen van boeken, want dit boek gaat over lezen. Het boek is geen academische verhandeling maar leest als een bevlogen pamflet. Wat gebeurt er in onze hersenen als je leest? Is er een verschil tussen het lezen van een boek en het kijken van een film, of het luisteren naar een audioboek? Waarom is er ontleding, en wat kunnen we doen om die tegen te gaan? En hoe belangrijk is het lezen van boeken voor het behoud van onze democratie? Er staan zelfs oefeningen in. Ook de geschiedenis van het lezen komt aan bod, en ja, ook de toekomst. Het is vlot geschreven, en bevat veel mooie voorbeelden. Dit is een boek dat inspireert.

Ook *Duizend bommen en castraten. Censuur in de strip* het boek van Jan Smet sprong er volgens de jury uit. Het boek, uitgegeven door uitgeverij Vrijdag, gaat over censuur in stripboeken, en de auteur

– inmiddels helaas overleden – heeft met grote liefde voor detail de geschiedenis van het stripverhaal langs de lijnen van censuur verteld, en bestrijkt daarbij stripgeschiedenis in diverse landen en culturen. Hij doet dat in korte stukken, thematisch geordend al naar gelang de reden voor de censuur. Censuur gericht op vloeken bijvoorbeeld, of over de Tweede Wereldoorlog, politiek natuurlijk en seks. Alles is even mooi geïllustreerd met vaak hele zeldzame, - want verboden – strips. De auteur was een verzamelaar en liefhebber, dat is duidelijk.

Dan Ezelsoren en wolfstanden. De geschiedenis van het boek 800-1500, van Katharina Smeyers, met tekeningen van Joris Snaet, uitgegeven door Sterck & De Vreese. Dit is een boek dat je niet vaak tegenkomt op de schappen van de boekgeschiedenis. Het is namelijk geschreven voor een jong publiek – al is niet duidelijk voor welke leeftijd nu precies. De jury voelde zich jong genoeg om zich over dit boek te kunnen verheugen. Het gaat over hoe in de Middeleeuwen boeken werden geschreven, dat wordt heel precies uitgelegd, maar ook is er aandacht voor de opkomst van het gedrukte boek. De auteur, conservator in de Bijzondere collecties van de KU Leuven, brengt met kennis van zaken de geschiedenis tot leven. Hier moet ook benoemd worden hoe bijzonder de illustraties zijn, ze zijn voorzien van goed gekozen details, en verhelderen de tekst – al is dat zelden nodig, want die tekst is helder van zichzelf. Een liefdevol gemaakt boek.

De librije van Enkhuizen (in twee delen) is geschreven door Daphne Wouts en uitgegeven door Amsterdam University Press. Dit boek is een zeldzaam goed gedocumenteerd verslag van het ontstaan van deze mooie kettingbibliotheek in Enkhuizen, en laat aan de hand van minieme details zien hoe de bibliotheek zich ontwikkeld heeft, welke boeken er in de kasten hebben gestaan, en zelfs hoe die kasten gebouwd zijn. Er is veel aandacht voor de materialiteit van de boeken en de bibliotheek zelf, maar ook de mensen achter het ontstaan, de werking en het behoud komen in beeld. De geschiedenis loopt in het boek door tot in de twintigste eeuw. Behalve het historische deel is er een tweede band met de catalogus van zo'n 500 titels die het bezit van de Librije uitmaken, alles even grondig beschreven. Het boek van Wouts is oorspronkelijk een proefschrift. Anders dan de meeste proefschriften is het zeer fraai uitgegeven, met mooie illustraties en dito opmaak.

Als laatste dan van Kees Zandvliet, het boek *De wereld van de familie Blaeu*. Dit volumineuze boek, uitgegeven bij W-books, is een prachtige uitgave over het bedrijf en de familie van een van onze bekendste kaartenmakers, Willem Blaeu, maar wat het boek vooral boeiend maakt, is de manier waarop de leefwereld van de familie Blaeu wordt meegenomen in het portret. Begonnen als haringhandelaren in Uitgeest, groeide ze uit tot een familie die verkeerde in de aristocratische kringen van Amsterdam, met verbintenissen met onder meer P.C. Hooft, Vondel en Van Baerle. Het is duidelijk dat bedrijf en familie één geheel vormden. De wereld in zeventiende-eeuws Amsterdam is goed getypeerd, je kunt de steegjes bijna ruiken. De geschiedenis komt heel dichtbij, mede door de goed gekozen illustraties.

Zo bracht de jury menig uur aangenaam lezend door, met deze zes schitterende boeken. Het was nog knap ingewikkeld om tot een finale keuze te komen. Want, zo stelden we de vraag: wat maakt dat een boek eruit springt? We vonden de materiële kant belangrijk. Het boek moest goed verzorgd zijn, en goed geïllustreerd. Het moest prettig leesbaar zijn, en toegankelijk genoeg om ook de niet-

boekwetenschappers te kunnen bekoren. We besloten een boek te bekronen dat naast al deze kwaliteiten, ook een gedurfd boek is, een type boek dat niet vaak voorkomt, maar dat naar ons idee de weg kan plaveien voor toekomstige boekhistorici. We hebben gekozen voor het boek:

Ezelsoren en wolfstanden, De geschiedenis van het boek 800-1500 geschreven door Katharina Smeyers en geïllustreerd door Joris Snaet.

De jury: Suzan Folkerts, Lisa Kuitert, Steven Van Impe